

STARA VRHNIKA

NARAVNA DEDIŠČINA

STARA VRHNIKA

STARA VRHNIKA

Stara Vrhnika – Alt Oberlaybach je bila prvič omenjena leta 1444 kot Gornja Vrhnika (Oberndorf), v notranje avstrijski fevdni knjigi, ki se nahaja na Dunaju. Rokopis omenja, da je Conrad Aphfaltre iz gradu Lebek (Liebek 12.stl.), ki je stal na skalnatem hribu ob zaselku Ljubek pri Vačah, imel v deželno-knežjem fevdu tudi dve hubi (grunt, kmetija) na Stari Vrhniku.

(Vir: Milko Kos, Gradivo za historično topografijo Slovenije: AF 247.)

Avstro-ogrška cesarica Marija Terezija je med leti 1748 - 1756 ukazala popis zemljišč za deželo Kranjsko. Njen sin Jožef je v Jožefinskem katastru leta 1785 uvedel katastrske občine (K.O.) in ledinska imena, katera so v uporabi še danes. Stara Vrhnika je bila tedaj razdeljena na 12 rid (delov): 1. Ort Plaß, 2. Na Hribi, 3. Na Deuzeih, 4. Dullene Koschatzhe, 5. Gureine Koschatzhe, 6. Sredne Pulle, 7. Goreine Pulle, 8. Sa Motzillan, 9. Lothije Mlake, 10. Sa Malnom, 11. Pred Jamnikarjem, 12. Na Mlak. Prva katastrska izmera na Kranjskem je potekala med leti 1817 - 1824.

Leta 1754 je bilo prvo ljudsko štetje prebivalstva. Na Stari Vrhniku je živelo 62 družin (353 prebivalcev). Leta 1822 je bilo tu 65 hiš in domačih imen. 1836 je vaščane prizadela huda "kuga" in zmanjšala število prebivalcev. V dveh mesecih je zaradi kolere umrlo 30 ljudi. 1867 je bila zgrajena kapelica Kristusa Križanega Leta 1887 so postavili kužno znamenje imenovano "ta beu Buhk" na robu vasi. Leta 1904 so vaščani zgradili vodovod.

Kužno znamenje

Španov lijak

Bizjakova štirna

Alojevcev portal

Tomat Aphfaltre

*Hier zu lesen, an der pumpen und den lezten pappeln
sind bruder, von der das haupt buch der mairn
dem puepprey, den marke, waerter und den mairn
mit allem puepprey, und waerter und zwu huben in dem
puepprey, das ist, wie am huben am puepprey und die
mit ander dem haupt, mit jamber dem Stampel, puepprey*

Izrez iz Fevdne knjige iz leta 1444, z Dunaja str. 246

*Immer zu lesen, an der pumpen, der dree in dem mairn
und zwu in dem lezten buch, gelegen sein, am hub in dem
logarith, Am Betrunder, auf zwelf huben zu lauzell*

Izrez iz Fevdne knjige str. 247

Žegnanje zvonov, 11. in 12. junij 1921

Žegnanje, 11. maj 2008

ZAVAROVANI LEPTICI

V Dolah raste divji tulipan naših krajev, močvirska logarica (*Fritillaria meleagris*), ki je zaščiten od leta 1949.

Na področju Kurena raste blagajana, ena najbolj znanih slovenskih rastlin Blagayev volčin (*Daphne blagayana*), ki je zavarovana od leta 1898.

Močvirska logarica

Blagayev volčin

Ferranova buča, dvorana

JAME IN BREZNA

Lokančevo brezno: dolžina 55 m, globina 36 m, registrska št. jame: 40

Starovrhniška jama: dolžina 255 m, globina 79 m

Roparska jama: dolžina 388 m, globina 87 m

Ferranova buča: dolžina 2340 m, globina 358 m, registrska številka jame: 8085.

Jama se nahaja nad Staro Vrhniko pod Planino. Leta 2001 jo je odkril Milan Ferran.

Raziskuje jo z jamarskim klubom Železničar iz Ljubljane. Pri raziskovanju je veliko delo opravil tudi domači jamar Jernej Petrovčič. Od začetne odprtine premera 15 cm, kjer je danes vhod, na nadmorski višini 660 m, so se jamarji dokopali do globine 358 m in dolžine rovov 2340 m. Spodnji del jame se nahaja skoraj na nivoju Ljubljanskega barja v smeri Stare Vrhnike. V jami je stalen pritok vode, imenovan Bužica, s štirimi slapovi. V velikem breznu se nahaja največji slap, ki pada v globino 50 m, tako da je najgloblji slap v Sloveniji s stalno vodo in eden izmed večjih podzemnih slapov v Evropi. V jami Ferranova buča je zelo bogat živalski svet, saj so našli človeško ribico, hroščka drobnovratnika, 12 drugih živalskih vrst, 6 še nedoločenih vrst jamskih skakačev in jamsko suho južino, za katero predvidevajo, da je nova vrsta v Sloveniji ali nova vrsta nasploh.

Slap Bužica

Uhati netopir

NETOPIRJI

Na podstrešju v cerkvi sv. Lenarta na Stari Vrhniku domuje uhati netopir (*Plecotus* sp.). Poleti je cerkev zatočišče za samice in mladiče - valilnica netopirjev. Tu se kotijo mali podkovnjak in pozni ter usnjebradi uhati netopirji.

TURISTIČNA PONUDBA

Na Kurenu (525 m)

»Pr'Figari« kmetija odprtih vrat, kjer se lahko ustavite in spočijete na poti na Planino. Postregli vam bodo s hrano po izvornih domačih receptih v več desetletij starem kmečko gospodarskem poslopju. Pot lahko nadaljujete mimo podzemne jame Ferranova buča proti Zavetišču na Planini, Rovtam in Planinski koči na Vrhu sv. Treh kraljev po notranjski planinski poti.

kuren.kmetija@gmail.com

Zavetišče na Planini (733 m)

Prijetna razgledna točka in shajališče mnogih pohodnikov z novim razglednim stolpom. Na vrh vodi več planinskih poti: iz Stare Vrhnike čez Kuren in Špico, iz Star'ga malna mimo Lintverna in od štirne (Vrhniku) čez Storžev grič. Koča je odprta ob koncu tedna in praznikih. Obiskovalcem nudi zavetje, dobro hrano in pijačo ter lep razgled. Čez Planino vodi evropska pešpot E7.

<https://www.facebook.com/Zavetišče-Planina-nad-Vrhniko>

Cerkev sv. Lenarta je bila zgrajena leta 1530 na mestu, kjer je že poprej stala majhna cerkva. Njena posebnost je šestokotni cerkveni zvonik in dva oltarja iz črnega marmorja, izdelana konec 17. stol. in leta 1892 prenesena iz cerkve sv. Pavla z Vrhnike na Staro Vrhniko.

Cerkev sv. Miklavža na Kurenu je bila zgrajena leta 1560. Zanimivost sicer preproste gradnje sta dva lesena stebra v sredini cerkvene ladje, ki nosita raven lesen strop, razdeljen z remelji v 96 kvadratnih in 24 vzdolžnih polj. Vsako polje je poslikano zase. V cerkvi so trije leseni pozlačeni oltarji. Nespremenjen videz vse

Cerkev sv. Lenarta

Cerkev sv. Nikolaja – Kuren

Kapelica Kristusa križanega

Leseni strop v cerkvi sv. Nikolaja

Kapelica Lurške matere božje

"Lukovcova" kašča

Razgledni stolp na Planini

ški zaklad v težki leseni skrinji, ki jo še danes hrani njegov potomec.

»Lukovcova« kašča je stara preko 100 let in je ena izmed redkih ohranjenih kašč na vrhniškem področju.

Razgledni stolp na Planini (733 m) nudi lep razgled od Triglava do Snežnika. Prvi prastolp je bil visok komaj 3-4 m, drugi je segal v višino 16 m; leta 1934 ga je postavilo Olesovalno društvo Vrhnika. Tretjega, visokega 21 m, je leta 1955 postavilo Turistično društvo Vrhnika. Na Planini stoji že četrti stolp, ki je visok 22 m; tega pa je maja 2008 postavilo Planinsko društvo Vrhnika.

POVŽARSKA HIMNA

Zasajana vasica je Stara Vrhnika, pod Kurenom prijaznim veselje je doma! Čeprav za znak si polža nekoč izbrali smo, smo hitri, ustvarjalni, ko skupaj stopimo!

Tu pevci smo in godci, veseli smo ljudje; za vsakega imamo dobroto in srce! Kdor enkrat nas obiše, ta rad se vračal bo, če le ima občutek za dobro in lepo!

R: Bodi srečna, vasica sončna! Svet' Lenart naj varuje te! Naj v srečne dni done zvonovi - saj tukaj dom ima srce!

Besedilo: Ivan Malavašič
Uglasbil: Dejan Mesec
Himna je bila napisana februarja 2006, prvič zapeta pa na prazniku KS Stara Vrhnika v mesecu juniju 2006.

Star pastir je polža pasel,
Tak' lepo žvižgal, lepo pel
Al nad njim je bič vihnil,
Rad tuđ fajfo je kadil,
A polž vam neki dan,
Vidno bil je podrovan.
Ravno pa pastir zapazi,
Hud potuhnjeno se plazi
Neke pene, čudno divjost!
Ima gotovo že steklost!
Kar na rinko in verigo z njim,
Ako ne, pride mu še kdo na lim.

Ilustracija: Matko Grom - "Gocoo" s Stare Vrhnike, leta 1922

Stara Vrhnika, okrog leta 1910

Stara Vrhnika, 2016